

Történelmi és politikai ismereteink elmélyítésének talán leghatékonyabb módja a források tanulmányozása. Dokumentumokból megismerni a világ politikai mozgásait és azok előzményeit – a felfedezés élményét is nyújtja, s lehetővé teszi az önálló véleményformálást is. Az egyszerű érdeklődő számára ezek a források egyáltalán nem, vagy csak nehezen hozzáférhetők, és sok időbe telik a rendszerezés, a lényeges különválasztása a lényegtelenről. Ezért nagy jelentőségű a jól válogatott dokumentumkötetek közreadása.

A Zrínyi Kiadó új könyve, a Pax Americana példás válogatás. A Békés Rezső szerkesztette gyűjtemény az USA utóbbi száz évének legérdekesebb katonai és politikai dokumentumait tartalmazza. Végigkísérhetjük az Amerikai Egyesült Államok sajátos imperialista politikájának kialakulását, fejlődését napjainkig, a reaganói ökonervatív fordulatig. Kirajzolódnak azok a vonások – a történelmi hagyományok, az ideológiai, gazdasági, társadalmi háttér kialakította társadalomlélektani jelleg-

Salamon Ernő

NAPVERÉS EGY SÍRKÖVÖN

Mit mondhat el az ember pár sorban egy vaskos verseskötetről, amelyben egy élet minden öröme, szenvedése benne van, s a költőről, akiben csodálatos lángok lobogtak: a hűség a népéhez, a szegénységhez, a vizsgáló szerelemhez? Mert Salamon Ernő (1912-1943) nemcsak a szegények költője volt, hanem olyan kor dalnok Erdélyben, amikor az igaz ember fiatalon a halálra gondolt. Sokok verset írt Salamon Ernő az életről, halálról, a szegények dalnokaként, s a legszebbet Déry Tibornak ajánlotta. Talán halálból a megértő pártfogásért, vagy talán önmagá biztatására inkább, mert ez is benne van a Szegények küszöbén című versében: „Reped az ingem, jó a szürke szél, / már jó a szürke szél, senki se pártol, / aki él, szomorú azér, ezér / – ne féljünk jóemberek a haláltól!”

S ő valóban nem félt, nem menekült a halál elől. Életét eleve arra szánta. A siker makacsul került. Igaz, talán nem is kereste igazán, hiszen fiatalon, már harmincéves korában összeállította ezt a kötetet, megírta végrendeletét, amit könyve élére szánt. „Nem a haláltól félek” – írja – „De azt akarom, hogy életművem tanúm legyen.” Neki, s a szegények millióinak, akikkel ez a sors köti össze. S ezek valóban kitűnő versek: megke-ményítettek, harcra buzdítanak. Salamon nem ír külön ars poeticát, de versei egész sorát tekint-hetjük annak. Ime két sor mind-járt a kötet első, 1933-ban írt

zetességek – amelyek egyedivé teszik az amerikai imperializmust. A szerkesztő az egyes elnökök kormányzási periódusaihoz köti az Egyesült Államok nagyhatalmi politikájának alakulását, s ez az USA esetében teljesen indokolt. Hasznosak a rövid életrajzok, amelyek felvázolják az elnökök politikai életét.

A szerkesztő célja az volt – mint tömör, lényegretörő előszavában írja –, hogy a sokszor halott fogalmakat megtöltsé tartalommal, mert bár az Egyesült Államokról sokat és sokszor hallunk, mégis keveset tudunk róla. Bizonyára hasznos lesz a történelem és a politika iránt érdeklődők számára megismerkedni a Marshall-terv szövegével, vagy Kennedy elnök híres egyetemi beszédével, s ezt összehasonlítani Ronald Reagannek az Amerikai Légő konvencióján elmondott kardcsörtetett szónoklatával.

Végül: alapos jegyzetanyag segít az olvasót, feltárva a dokumentumok háttérét, s kiegészítve azokat néhány fontos tényadattal. (Zrínyi)

Szarka Klára

Huszonöt évvel ezelőtt jelent meg Bárdos Pál első kötete, egy novelláskötet, és most, immáron negyed század múltán ismét novelláskötettel jelentkezik. A két kötet között egy termékeny pályázat életműve feszül. Mégis azt hisszük, nem vagyunk elfogultak, ha azt mondjuk, az 1979-ben megjelent Az első évtized című emlékezés-esszéregényében talált rá igazi hangjára. Ezt követte A második évtized 1981-ben, és e két mű, túlzás nélkül állíthatjuk, kortárs irodalmunk maradandó értéke. Nemzedéke sorsát, a választásait, döntései mögött megbúvó indítékokat kutatja ezekben, ki-méltelen önkritikával, a felelősségérzet oknyomozó feszültségével.

Most megjelent elbeszéléskötete már a márt, a helyzetet, az állapotot vizsgálja, az életben maradás esélyeit, a tisztesség, önmagunk megőrzésének lehetőségeit fogalmazza meg a maga és olvasói számára. Nem véletlenül említettük két emlékezésregényét, hiszen az ott megtalált személyes, meghitt hang jellemzi az ebbe a kötetbe gyűjtött írásait is. Olvasója úgy érezheti, hogy az oly nagyon szomjazott őszinte meditatásra, felelős töprengésre hívja az író, az együttgondolkodás szép lehetőségét ajánlva. Riika tónus ez mai irodalmunkban; közönyössé, rideg-gé és hajszoltá vált világunkban az erőt adó összetartozás, az egymásban menedéket találás esélyének reményével ajándékoz meg bennünket Bárdos. Írásai-ban a szelíd keserűség, rezignáltság mögül előbújik „javithatatlant” hite a legnagyobb erőben, az emberiségben, amely mindenkor segíthet rajtunk, és csak ez segíthet rajtunk. Ha úgy érezzük, elveszítettük önmagunkat, ideáljainkat, akkor ad erőt mégis a felénk sugárzó ember-ség. Szükségünk van a meghitt párbeszédre, amelyet Bárdos Pál folytat velünk és önmagával a Tükör előtt című novelláskötetében. Méltóképpen ünnepelte meg negyedszázados írói jubileumát: bennünket ajándékozott meg. (Szépirodalmi)

Bán Magda

Napjaink irodalmában korántsem szokatlan jelenség, hogy íróink, költőink a teljességre törekedve – vagy csupán kíváncsiságból – több műfajban is kipróbálják tehetségüket. Ezek a „kirándulások” gyakran igen értékes, tartalmilag és formailag egyaránt újszerű műveket eredményeznek.

Ilyen sajátos szerkezetű és hangulatú kötet Baka István, a fiatal költő első novelláskötete is, aki így vall pályájának alakulásáról: „Továbbra is a versben vagyok inkább otthon, de ezt a novellákat és színdarabokat tartalmazó könyvet sem tekintem kitérőnek.” Ezzel annál is inkább egyetérthetünk, mivel ezek az írások tengernyi szállal kapcsolódnak a lírához, s bizonyos szempontból folytatásai Baka István eddig napvilágot látott két verseskötetének is.

A novelláskötet négy darabja önállóan is megállja a helyét, s ugyanakkor szerves egységet is alkot. Összetartozásukat első-sorban az író által végigmondott kérdések egy töről fakadása biztosítja. Ilyen vissza-visszatérő probléma a jó és a rossz, a bűn és az erény, a krisztusi szeretet és a sátáni gonoszság, a kiválasztottság és a kisszerűség –

végső soron pedig az értelmes élet gondolata.

A könyv varázsa és sajátos hangulata azonban mindenekelőtt formai sokszínűségéből fakad. Baka István egyaránt otthonosan mozog a finom, helyenként már-már gyilkos szatíra, a tárgyyszerű ábrázolás, vagy éppen a leheletnyi, áttetsző líraiság világában. Magától értetődő természetességgel mossa össze az álom és a valóság képeit, számára semmi sem lehetetlen: érezhető fanyarsággal ületi át napjainkba a csodaszarvas mondáját, a koldusruhába öltözött Jóisten egy-egy lélekért izgalmas sakkpartikat vív a cellovöldés Sátánnal, Séner János, nyugalmazott pénztárnok pedig élete utolsó pillanatában Liszt Ferenc szellemével találkozik.

E novella-ötletek más művekben is fellelhetők, így például Bulgakov A Mester és Margari-tájában, Puskin Mozart és Salieri-jében, vagy Weöres Sándor Holdbéli csónakos-ában. Baka István könyve azonban azt bizonyítja, hogy írója az ezekben felvetett kérdésekről egyéni hangjával, egyéni látásmódjával meg mindig tud újat mondani az olvasóknak. (Szépirodalmi)

(K. E.)

IDEJÉBEN SZÓLUNK

52 hét munkái a kertben

A kertben sokféle növénynek van és kétynári virágok, az évelő helye, s minden növény rendszeres ápolást kíván, ennek pedig alapvető feltétele a helyes megválasztott időpont. Ha a kedvező időpontnál akár előbb, akár később látunk a kerti munkához, az fáradság- és költség-többlettel jár vagy bizonytalan-ná teszi az eredményt. Am vala-mennyi időszerű munkát nehéz ésszben tartani; összegyűjtésük, feljegyzésük sem könnyű munka; ezt vállalták minden kertbarát, kerttulajdonos helyett a könyv szerzői.

Az almagyümölcsűek, a csont-hejasok, a bogyósok és a héjas termésű gyümölcsfák, a gyümölcsborok, valamennyi házánkban termesztett zöldségféle, a bor- és csemegeszőlő, az egy-

és kétynári virágok, az évelő dísznövények, a cserjék, a dísz-fák, a gyeptápanyagellátásáról, öntözéséről, szaporítási és ápolási munkáiról, valamint növényvédelmi tennivalóiról idő-rendi sorrendben „szól idejében” ez a kiadvány.

A szerzők, a Kertészet és Sző-lészet c. heilap munkatársai, sokéves tapasztalat és sok ezer kertészkedő levele alapján nap-társzerűen állították össze köny-vüket. Minden hét tennivalóit két-két oldalon közlik, s ezeket a gyakorlati munkához nélkülöz-hetetlen táblázatokkal egészítik ki. Kezdő telektulajdonosok és gyakorlott kertművelők egyaránt rábíthatják magukat naptári „előírásaikra”. (Mezőgazdasági) Récesy Antónia

Feledhetetlen kötet ez, és régi adóssága a magyar irodalom-nak, az irodalomtörténetnek. Örömmel olvashatjuk Kardos István értő, meleg utószavát, egy valamit azonban mégis meg kell említeni. Végrendeletében a költő Gyönyörű sors címet kért, s őszintén szólva nem értem, miért nem teljesíthette a kiadó, hiszen Salamon verseinek jó része tele van keserű iróniával, öniróniával, szimbólumokkal. Bizonyára ilyennek szánta a kétségtelenül meghökentető címet is. (Szépirodalmi.)

Seres József

KÖNYVES KIRÁKAT